

Volonterski centar Dubrovnik - projekt inVOLONTIRAMse!

Moje slobodno vrijeme

istraživanje o volonterskom djelovanju kao načinu korištenja slobodnog vremena među dubrovačkim srednjoškolcima

Ministarstvo socijalne politike i mladih

Projekt inVOLONTIRAMse! se provodi uz financijsku potporu
Ministarstva socijalne politike i mladih Republike Hrvatske

SADRŽAJ

Predgovor autorice publikacije	3
1. KAKO I ZAŠTO PROJEKT	4
2. VOLONTERSKO DJELOVANJE	5
Teorijski okvir	5
Volontiranje u Hrvatskoj	7
Mladi i slobodno vrijeme i volontiranje	9
3. CILJ, SVRHA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	10
4. OPIS UZORKA	11
5. METODE I OBRADU PODATAKA	12
6. REZULTATI	13
Količina i navike provođenja slobodnog vremena	13
Iskustva volontiranja	18
Stavovi o volontiranju	18
Interes za volontersko djelovanje	25
7. RASPRAVA, ZAKLJUČAK I PREPORUKE	28
8. LITERATURA	32
9. O VOLONTERSKOM CENTRU DUBROVNIK	35

Predgovor autorice publikacije

S osobitim sam zadovoljstvom prihvatila prijedlog da se kao stručni suradnik priključim provedbi projekta inVOLONTIRAMse. Poziv mi je upućen kao zaposlenici Područnog centra Dubrovnik Instituta za društvena istraživanja Ivo Pilar, a stigao je iz Udruge za razvoj civilnog društva Bonsai. Kroz svoj glavni program, Volonterski centar, udruga promovira volontiranje kao aktivnost i vrijednosti koje iz njega proizlaze. Na dubrovačkom području nije bilo ovakvog istraživanja, a volontiranje nije učestala praksa među srednjoškolcima. Moj je osobni stav da je iznimno važno dobiti uvid u aktivnosti kojima se dubrovački srednjoškolci bave u slobodno vrijeme, njihovo viđenje volonterstva i mogućih pozitivnih učinaka koje ono može imati za njih osobno, a sve u cilju kako bi im se volontersko djelovanje kao način provođenja slobodnog vremena približio, odnosno kako bi ih se potaklo da se i sami angažiraju u tom smislu. Koliko god to izlizano zvučalo, mladi imaju mogućnost mijenjati svijet, ali odgovornost nije samo na njima, nego i na društvu koje im treba za to pružiti prilike i poticaje.

Zahvaljujem na pomoći, sugestijama i komentarima koje su mi kroz etape provođenja istraživanja i obrade podataka pružale Ivana, Nina i Anja iz Udruge za razvoj civilnog društva Bonsai, te na pomoći oko kodiranja i unošenja podataka.

Publikacija koja je nastala kao rezultat projekta inVOLONTIRAMse! ima za cilj širu publiku širu javnost te su stoga podaci u njoj prezentirani na lako čitljiv i razumljiv način uz prikazivanje rezultata u razvidnim grafičkim prikazima.

Na kraju još jednom želim zahvaliti na prilici i mogućnosti da sudjelujem u ovom projektu. Zahvaljujem i prof. dr. sc. Jasminki Ledić koja nam je dopustila da upotrijebimo neke dijelove njezinog mjernog instrumenta iz istraživanja uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad (2001.) te svim svojim kolegicama i kolegama koji su mi na razne načine pomogli savjetima kroz cijeli tijek istraživanja.

U Dubrovniku, veljača 2014.

Nikolina Hazdovac Bajić

Moje slobodno vrijeme

istraživanje o volonterskom djelovanju kao načinu korištenja slobodnog vremena među dubrovačkim srednjoškolcima

1. KAKO I ZAŠTO PROJEKT

U procesu razvoja volonterstva među mladima na području Dubrovnika javila se potreba za ispitivanjem prisutnosti volonterstva među njima. U svrhu daljnjeg kvalitetnijeg i strukturiranijeg pristupa razvoju volonterstva te umrežavanja svih potencijalnih sudionika u procesu, Volonterski centar Dubrovnik u suradnji s Institutom društvenih znanosti Ivo Pilar u Dubrovniku, odlučio je provesti istraživanje o informiranosti o volonterstvu te o stavovima i navikama volontiranja ciljane skupine - srednjoškolaca. Istraživanje je provedeno u sklopu projekta inVOLONTIRAMse! uz potporu Ministarstva socijalne politike i mladih Republike Hrvatske.

Kontinuirani rad na promociji vrijednosti volontiranja i volonterskih praksi, kao jedna od osnovnih djelatnosti volonterskih centara, zahtjeva pokazatelje „stvarnog stanja“ u području kojem je usmjeren. Informiranost o pojmu volonterstva te svijest o volonterskom iskustvu još uvijek su „labave i skliske“ kategorije, posebice kad je riječ o populaciji djece i mladih što ukazuje na potrebu informiranja i promocije volonterstva s naglaskom na kontinuitet i kreativan pristup spomenutih praksi. Također, problem evidentiranja / praćenja volonterskog rada prisutan je u različitom obimu na svim razinama provedbe volonterskih aktivnosti u Hrvatskoj. Neprecizni pokazatelji količine odrađenih volonterskih sati i evidentiranih volontera dodatno otežavaju usmjeravanje u radu na razvoju volonterstva i motiviranju mladih za volontiranje.

Provedba istraživanja „Moje slobodno vrijeme“ i dobiveni rezultati sugeriraju područja i smjerove na kojima trebamo intenzivnije raditi kako bismo uspješnije odgovorili na potrebe mladih u Dubrovniku. Primjena i razvoj volonterskih praksi preporuka je svim ustanovama, organizacijama i klubovima u radu s mladima kao nadopuna, ali i kao svjež pristup procesu odgoja i obrazovanja. Razvoj volonterstva u Republici Hrvatskoj prati europske standarde i

sukladno tome naglašava važnost vrednovanja volonterskog rada na sustavan način, posebice kada je riječ o mladima¹.

Nadamo se da će rezultati istraživanja koristiti svima koji rade u cilju unaprjeđivanja kvalitete života mladih i uključivanja mladih u zajednicu na području Grada Dubrovnika te da će pridonijeti osvještavanju o potrebi praćenja volonterskog rada.

2. VOLONTERSKO DJELOVANJE

2. 1. Teorijski okvir

Brojni su autori pisali o pozitivnim učincima volontiranja na volontere same, ali i na društvenu zajednicu u kojoj djeluju (Begović, 2006., Kotlar, Bašić, 2010., Meier, Stutzer, 2008., Moore, Allen, 1996., Wilson, Musick, 1999.). Iznimno je teško precizirati što znači biti volonter, budući da volonteri obavljaju razne poslove u brojnim različitim ustanovama i organizacijama diljem svijeta. Oni su i sami heterogena grupa koja varira po svim kategorijama obrazovanja, porijekla, iskustva, kompetencija, materijalnog statusa, ali i spola, dobi i religijskih, etničkih i nacionalnih pozadina (Bussell, Forbes, 2002:4). U iste probleme se dolazi i kad se pokušava definirati volonterstvo. Ono zapravo predstavlja sudjelovanje u nekoj aktivnosti, uz utrošak vlastitog vremena, bez prisile ili naknade. „Volonteri daju svoje vrijeme slobodno za dobrobit drugih“ (Wilson, Musick, 1997:695). Cnaan, Handy i Wadsworth (1996.) ističu kako većina definicija volonterstva ima četiri komponente: slobodnu volju, nepostojanje novčane naknade, usmjerenost na pomaganje nepoznatim osobama i formalno okruženje (unutar neke organizacije ili kao dugoročno ponašanje). Međutim, ovakva karakterizacija volonterskog djelovanja isključuje cijeli niz aktivnosti koje spadaju u tzv. neformalno volontiranje, koje prema Wilsonu i Musicku (1997:694) obavljaju uglavnom žene, nepriznato je od strane društva, ali se kvalitativno ne razlikuje od formalnih oblika volontiranja.

Iako je pretpostavka da volonteri djeluju iz altruističkih motiva, altruizam i volonterstvo ne moraju biti povezani², odnosno „bit volonterskog djelovanja nije altruizam nego doprinos usluga, dobara i novca kako bi se pomagao ostvariti neki krajnji cilj bez

¹ Izmjenama i dopunama Zakona o volontiranju iz 2013. uvedena je Potvrda o kompetencijama stečenima kroz volontiranje za dugotrajne oblike volontiranja, a na zahtjev volontera. Potvrda se smatra posebno važnom za mlade volontere zbog njihova nepovoljna položaja na tržištu rada.

² Za opsežniji pregled i vezu između altruizma i volontiranja vidjeti Haski-Leventhal (2009.)

stvarne prisile ili direktne naknade“ (Smith, prema Wilson, Music, 1997:695). Ovakvo viđenje volonterstva proizlazi iz teorije društvene razmjene prema kojoj se svako djelovanje pojedinca temelji na racionalnom izboru između dobrobiti i troškova koje određeno ponašanje zahtijeva.

U posljednje vrijeme teoretičari su se s velikim zanimanjem bavili idejom da volonterstvo prolazi kroz proces transformacije koji zrcali promjene u širem društvu, odnosno prelazi iz tradicionalnog/klasičnog u moderno/novo, iz kolektivističkog u individualističko, od sudjelovanja temeljenog na članstvu u ono temeljeno na programu, od institucionaliziranog na samoorganizirano (Hustinx, Lammertyn, 2003:167-168). Volontersko djelovanje postaje sve više usmjereno na pojedinca i njegovu samorealizaciju, a sve manje na potrebu služenja zajednici. Ovakva razmišljanja pokušavaju sagledati volontersko djelovanje kroz prizmu sociološke teorije modernizacije, odnosno počivaju na premisi da živimo u dobu kasne, druge ili post- modernosti, pri čemu treba imati u vidu da stari obrasci i fenomeni nisu jednostavno zamijenjeni novima, nego supostoje s njima u društvenom okolišu koji je multidimenzionalan, postoji u obliku više „stvarnosti“ koje su često suprotstavljene, a univerzalistička i relativistička načela protkana su jedna s drugima. I volontersko djelovanje na taj način predstavlja multidimenzionalnu stvarnost, a postojeće teorije ga nastoje opisati jednodimenzionalno, fragmentirajući ga i razvijajući kao jednoznačan pojam. Hustinx i Lammertyn (2003.) su nastojali razviti novi analitički okvir za razumijevanje volonterskog djelovanja. Ovi autori smatraju da postoje dva ideal-tipa volonterstva: kolektivni i reflektivni, koji se nalaze na suprotnim krajevima kontinuuma s cijelim nizom fleksibilnih formi između sebe koje se oblikuju ovisno o sljedećim dimenzijama: biografskom referentnom okviru, motivacijskoj strukturi, tijeku i intenzitetu obaveze, organizacijskoj okolini, izboru (polja) aktivnosti, odnosu prema plaćenom radu/radniku (2003:171). Kolektivno volonterstvo se temelji na snažnom osjećaju pripadnosti grupi koja organizira volontersko djelovanje i čini važan dio života zajednice. U ovom tipu volonterstva naglašen je osjećaj dužnosti i obaveze čime se osnažuje kolektivni identitet i stvara identitet pojedinca koji iz njega proizlazi. Temelji se na članstvu visokostrukturiranoj organizaciji i predstavlja amaterski tip djelovanja, strogo odijeljen od profesionalnog života. Refleksivni tip predstavlja odmak prema individualiziranom akteru kod kojeg je potrebno da se dogodi *biografsko* ili *funkcionalno* podudaranje (*match*) što označava prijelomni trenutak u kojem se određena biografska faza ili situacija u životu pojedinca podudara s motivacijom, prilikama i mogućnostima za djelovanje (isto:172). Motivacije reflektivnog volontera usmjerene su prije svega na samoga sebe (ostvarivanje vlastitih ciljeva ili rješavanje vlastitih problema), a čvrsta obaveza ne postoji,

već volontiranje postaje nepredvidljivo i odvija se u prekidima. Vezano je najčešće uz prilično neformalne, samoorganizirane i decentralizirane inicijative koje se globaliziranom svijetu okreću novim problemima (društvenim i ekološkim), a zamagljuju granice između volonterskog i profesionalnog djelovanja.

2. 2. Volontiranje u Hrvatskoj

Volontersko djelovanje u Republici Hrvatskoj javlja se tijekom Domovinskog rata (Kotlar i sur., 2009:10), ali nakon ratnih događanja volonterska aktivnost slabi. Nakon 2000. počinju se u sve većem broju osnivati civilne udruge, zaklade i organizacije koje se bave (između ostalog) i volonterskim radom³. Zakon o volonterstvu⁴ donesen je tek 2007., a revidiran je 2013. godine⁵. Prema navedenom zakonu volontiranjem se smatra „dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, ... bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje“⁶. Volontiranje je prepoznato kao aktivnost s brojnim pozitivnim učincima: poboljšanje kvalitete života, izgradnja socijalnog kapitala, osobni razvoj, uključivanje osoba u društvena zbivanja te razvoj humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva. Donošenjem zakona o volonterstvu država i sama prepoznaje vrijednosti volonterskog djelovanja i zalaže se za njegovo promicanje. U Hrvatskoj je organizirano nekoliko nacionalnih konferencija na temu volonterstva, osnovani su regionalni volonterski centri (Zagreb, Rijeka, Osijek, Split) te je provedeno nekoliko istraživačkih projekata od kojih su neki⁷: istraživanje Udruge SMART o uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad, 2001.⁸; istraživanje Volonterizam i javne institucije koje provodi VC Zagreb 2003., istraživanje o volonterstvu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva 2005.; istraživanje u okviru projekta „Albert Einstein“ VC Zagreb 2005.; Volontiranje studenata Zagrebačkog sveučilišta, Studij za socijalni rad, 2006.; Koliko nas volontira, istraživanje portala MojPosao.net, 2006.; Volonterstvo i razvoj zajednice –

³ Razvojem demokratskog društva raste i interes za volontersko djelovanje. Možemo donekle pratiti kako se osnivanje institucija civilnog društva koje se bave volonterstvom podudara s tri vala „aktivizma“ u Hrvatskoj kako ih definira Paul Stubbs (2013.)

⁴ Zakon o volonterstvu (NN 58/07)

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o volonterstvu (NN 22/13)

⁶ Zakon o volonterstvu (NN 58/07, NN 22/13), čl. 3, stavak 1

⁷ Za pregled najvažnijih istraživanja o volonterstvu u Hrvatskoj vidjeti u Čulum i sur. (2009.): Stanje volonterstva u jugoistočnoj Europi i CIS regiji: Nacionalni izvještaj, SMART, Rijeka

⁸ Ledić, J. (2001.): Biti volonter/volonterka? – Istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Rijeka

sudjelovanje građana u inicijativama u zajednici, SMART 2006.⁹ i Volonterstvo u Hrvatskoj¹⁰, Volontiranje studenata u Zagrebu u sklopu međunarodnog komparativnog istraživanja studenata¹¹, 2006.-2007.; AED 2007. koje uspoređuju dobivene rezultate s onima iz 2001.; Volontiranje, stavovi i praksa – Udruge MI i MoSt, 2007.; Istraživanje o volonterstvu u gradu Zagrebu, VC Zagreb, 2007.; Korporativno volontiranje, on-line istraživanje portala MojPosao.hr, 2008.

Volontiranje je aktivnost koja se provodi u slobodnom vremenu pojedinca. Miliša (2008:111) ističe kako je preduvjet uspješno provedenih volonterskih aktivnosti postojanje ponude kvalitetnih programa u slobodnom vremenu, odnosno „adekvatne razine infrastrukture i vjerodostojnih inicijativa i organizacija od povjerenja“ bilo da one pripadaju javnim institucijama, religijskim organizacijama ili civilnom sektoru.

Veliku ulogu u organiziranju volonterskih aktivnosti u Hrvatskoj ima Katolička Crkva zbog svoje duge prakse organiziranja djelatnosti usmjerenih na pomoć drugima (Begović, 2006.). Ipak, niska razina uključenosti hrvatskih građana u volonterske aktivnosti (Ledić, 2001., 2007., Forčić, 2007.) prije svega se povezuje s niskom uključenosti u institucije civilnog društva, kao i slabo sudjelovanje u javnom životu, ali situacija se s vremenom mijenja nabolje (Bežovan, Zrinščak, 2007., Zrinščak, Lakoš, 2012.). Ledić (2007.) zaključuje prema podacima prikupljenim u istraživanjima 2001. i 2007. da se pozitivan stav građana o volonterstvu povećao. Prema njezinoj analizi žene imaju pozitivniji stav o volonterstvu od muškaraca, a srednjoškolci imaju, iako još uvijek pozitivan, nešto negativniji stav od ostalih dobnih skupina. Rodne razlike dolaze do izražaja ne samo u sklonosti bavljenjem volonterskim radom (Hodgkinson i Weitzman, 1992. prema Wilson i Musick, 1997., Wilson i Musick, 1999., Wilson, 2000.; Mesch i sur., 2006., Petrzelka i Mannon, 2006.; Ledić, 2007.) nego i u razlozima i tipu volonterstva kojim se bave. Naime, žene više sudjeluju u neformalnim oblicima volontiranja (Wilson, Musick, 1997:694) za koje ne dobivaju posebne zasluge (a sklone su i umanjivati svoj doprinos), dok muškarci više sudjeluju u aktivnostima koje se vrednuju i od kojih očekuju da će im koristiti (Stevens, 1995.; Pološki Vokić i sur., 2013.).

⁹ Forčić, G. (2007.): Volonterstvo i razvoj zajednice - sudjelovanje građana u inicijativama u zajednici, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Rijeka

¹⁰ Ledić, J. (2007.): Zašto (ne)volontiramo? Stavovi javnosti o volonterstvu, AED, Zagreb

¹¹ Zrinščak, S., Lakoš, I. (2012.): Volontiranje studenata u Zagrebu u komparativnom kontekstu, Revija za socijalnu politiku, 19(1): 25 - 48

2.3. Mladi slobodno vrijeme¹² i volontiranje

Slobodno vrijeme mladih je vrijeme bez obaveza koje treba kvalitetno ispuniti. Kad govorimo o srednjoškolskoj populaciji, slobodno se vrijeme odnosi na ono vrijeme koje ne provode u odgojno-obrazovnoj instituciji, odnosno na vrijeme u koje nemaju školskih obaveza.

U istraživanju mladih koje su u Hrvatskoj proveli IDIZ i Zaklada Friedrich Ebert¹³ autorice ističu kako su učenici srednjih škola u Hrvatskoj u svojim stavovima „tradicionalniji, fluidniji i slabije izgrađeni“, a obrasci ponašanja su im „više prožeti rizicima i orijentacijom na nezahtjevne sadržaje i aktivnosti“ (Ilišin i sur. 2013:142). Slobodno vrijeme mladih uglavnom je vezano uz medije i druženje, a nedostaju „intelektualno i fizički zahtjevniji sadržaji“. Mediji na taj način postaju primarni agens socijalizacije, a nedostatak znanja, mogućnosti i potpore (od strane obitelji ili škole) utječu na nemogućnost kvalitetnije i bolje organizirane domene slobodnog vremena. Usmjerenost na hedonizam (druženja i zabavu) i na konzumaciju medijskih sadržaja čini mlade pasivnima i usmjerenima na formu, više nego na sadržaj. Ilišin i sur. prema dobivenim podacima pokazuju kako mladi modernim smatraju dobar izgled, izgradnju karijere/stjecanje diplome, neovisnost, bavljenje sportom i posjedovanje skupe i brendirane odjeće (isto:77). Među najmanje modernim pojavama su im (uz konzumiranje marihuane) sudjelovanje u građanskim akcijama/inicijativama i bavljenje politikom. U skupini mladih prema svojim političkim stavovima, odnosno prema stupnju političke osviještenosti srednjoškolci zauzimaju najnižu poziciju. U skladu s tim je i podatak da je 13% mladih u posljednjih 12 mjeseci imalo iskustvo dobrovoljnog rada i to se uglavnom odnosi na neformalne oblike pomaganja (isto:93). Većina volontera kao svoj osnovni motiv ističe altruizam (36%). Motivacija za primjenu znanja u praksi, želja za stjecanje novih prijatelja, vjerska uvjerenja, prilike za zapošljavanje i društveno-politički razlozi među najniže su iskazanim motivima za volontersko djelovanje.

Ilišin i sur. potvrđuju da je „suvremena generacija hrvatske mladeži prvenstveno zainteresirana za fenomene koji nedvojbeno pripadaju sferi privatnosti (prijateljstva i poznanstva, zabava i razonoda, seks i ljubav putovanja) dok je istodobno interes za sferu javnosti i tzv. velike ideološke teme (politika, vojska, nacija) još manji nego ranije kada je

¹² Nećemo na ovom mjestu ulaziti u dublje obrazlaganje fenomena slobodnog vremena, dokolice i besposlice te dihotomije rada i slobodnog vremena. Više o ovoj temi pogledati u Previšić, 2000, Polić, 2005., Polić i Polić, 2009.

¹³ Istraživanje je objavljeno u studiji Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A, Potočnik, D. (2013.): Mladi u vremenu krize, IDIZ, Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb

ionako bio na niskoj razini.“ (Ilišin u Ilišin, Radin, 2002:298). I Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. ističe da „novija istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da su srednjoškolci i studenti nezainteresirani za politička zbivanja, da ne pokazuju civilnu zauzetost za društvene probleme, da vrlo rijetko sudjeluju u civilnim akcijama ili u radu organizacija civilnog društva, s izuzetkom sportsko-rekreativnih programa, te da slabo poznaju demokratske institucije i procese, uključujući svoja prava i obveze.“ (str. 26.)

3. CILJ, SVRHA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja bio je utvrditi kako dubrovački srednjoškolci provode svoje slobodno vrijeme te kakvi su njihovi stavovi i navike volonterskog djelovanja. Kad je riječ o načinima provođenja slobodnog vremena, istaknutu ulogu imaju osobine, vrijednosti i stavovi pojedinca, ali i poticaji koje dobiva od strane svojeg društvenog okruženja. To je osobito važno kod mladih jer su oni u procesu formiranja životnih vrijednosti i navika. Svrha je ovoga projekta na temelju prikupljenih empirijskih podataka detektirati koji su prostori mogućeg djelovanja kako bi se volontiranje prezentiralo srednjoškolcima kao koristan i vrijedan način provođenja slobodnog vremena s brojnim potencijalnim dobitima za pojedinca, a volonteri kao aktivni sudionici društva koji mogu postići pozitivne promjene.

Uzevši u obzir teorijsku pozadinu formilirali smo osnovne probleme i hipoteze istraživanja.

Problem: Ispitati aktivnosti kojima se dubrovački srednjoškolci bave u slobodno vrijeme

H1 Većina srednjoškolaca svoje slobodno vrijeme provodi „pasivno“ (slobodno vrijeme ispunjeno medijskim sadržajima i druženjem s vršnjacima)

Problem: Ispitati koliko dubrovačkih srednjoškolaca volontira

H2: Većina srednjoškolaca nije volontirala u posljednjih 12 mjeseci

Problem: Ispitati stavove dubrovačkih srednjoškolaca o volonterstvu

H3 Srednjoškolke imaju pozitivniji opći stav prema volonterstvu nego srednjoškolci

H4 Srednjoškolci imaju stav da volonterstvo nije dovoljno prisutno u njihovoj neposrednoj životnoj okolini (obitelj, škola, vršnjaci, ...)

H5 Srednjoškolci ne smatraju da volontiranje ima pozitivne učinke na pojedinca

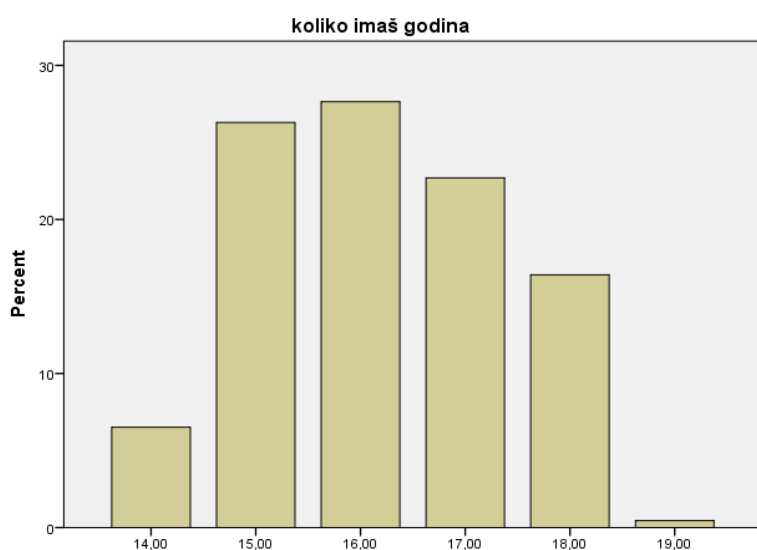
Problem: Ispitati u kakvim bi volonterskim aktivnostima dubrovački srednjoškolci željeli sudjelovati

H6 Srednjoškolci iskazuju najveći interes za volonterskim aktivnostima koje imaju altruističke motive u pozadini.

4. OPIS UZORKA

Uzorak ispitanika formiran je kombinacijom kvotnog i slučajnog izbora. Kvotni uzorak odnosio se na odabir razreda, a slučajni na odabir unutar kvote. Uzorkom je obuhvaćeno svih devet srednjih škola na području Dubrovnika. Ispitano je ukupno 454 srednjoškolaca (što iznosi 15,6% ukupnog broja srednjoškolaca na području Dubrovnika) i to po 6 prvih, drugih i trećih te 5 četvrtih razreda. Ispitanici po dobi variraju od 14 do 19 godina (slika 1).

Slika 1: Ispitanici prema starosti

Ukupno je ispitano 190 srednjoškolaca (41,4%) i 264 srednjoškolke (58,6%). Njih 49,5% živi u Dubrovniku, 14,0% u većim mjestima u gradskoj okolini (od 5.000 do 10.000 stanovnika), 19,1% u mjestima s 500 do 5.000 stanovnika, a 17,3% u manjim mjestima do 500 stanovnika. U većini slučajeva dolaze iz obitelji koje materijalno stoje prosječno (45,1%). Nešto bolje od prosjeka svoje materijalno stanje procjenjuje 36,2% srednjoškolaca, a mnogo bolje od prosjeka 13,0%. Nešto lošije materijalno stanje od prosjeka procjenjuje 4,1% ispitanika, a mnogo lošije 1,6%. Ispitanici u 73,9% slučajeva dolaze iz obitelji u kojoj otac ima stalni radni odnos, u 12,4% je umirovljenik, 5,3% povremeno zaposlen i 5,0% nezaposlen. Majka je

stalno zaposlena kod 72,9% dubrovačkih srednjoškolaca, nezaposlena kod 11,7%, povremeno zaposlena kod 9,0% i u mirovini kod 2,9% srednjoškolaca. Ispitanici dolaze iz obitelji koje broje 5 i više članova u 52,9% slučajeva, 4 člana 35,1%, 3 člana 10,7%, i 2 člana 1,4%.

5. METODE I OBRADA PODATAKA

Anketiranje dubrovačkih srednjoškolaca provedeno je u razdoblju od 13 radnih dana¹⁴, od 26. studenoga do 13. prosinca 2013., a provodili su ga članovi Udruge za razvoj civilnog društva Bonsai i troje volontera. U prosjeku je vrijeme provedbe ankete po razredu trajalo 20-ak minuta (5 minuta objašnjenja i uputa od strane anketara i 15-ak minuta potrebnih za ispunjavanje anketnog upitnika). Reakcija učenika na provedbu istraživanja bila je pozitivna, odgovarali su na pitanja, poštovali pravila i nisu imali većih poteškoća u ispunjavanju upitnika. Najčešće nejasnoće koje su se javljale kod ispitanika bile su vezane uz određene pojmove. Neovisno o vrsti škole, učenici su pitali za značenja sintagmi *lokalne aktivističke grupe, udruge civilnog društva, vladine i nevladine organizacije* što upućuje na nepoznavanje i nerazumijevanje društva u cjelini, njegovih institucija i načina funkcioniranja.

Instrument istraživanja bio je visokostrukturirani anketni upitnik koji se sastojao od 25 pitanja s ukupno 112 varijabli. Upitnik je bio podijeljen na 5 dijelova. Prvi dio ispitivao je količinu i načine provođenja slobodnog vremena, drugi dio iskustvo volonterskog djelovanja kod srednjoškolaca. Treći dio sastojao se od tri Likertove skale i ispitivao je opće stavove o volonterstvu, stavove o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini srednjoškolaca i stavove o učincima volontiranja na pojedinca. Četvrti dio upitnika ispitivao je interes i afinitete za volontersko djelovanje, a peti dio se odnosio na ispitivanje socio-demografskih obilježja ispitanika.

U obradi podataka prikupljenih anketnim upitnikom korišten je programski paket SPSS 20. Određene varijable iz anketnog upitnika obrađene su univarijantnom statističkom tehnikom (deskriptivnim statističkim metodama) kako bi se dobio uvid u učestalost odgovora i postotke po pojedinim skupinama odgovora. U analizi dijela upitnika koji ispituje stavove o volonterstvu, a sastoji se od skale Likertova tipa, proveli smo parametrijske testove, odnosno t-test, unatoč činjenici da se radi o ordinalnoj, a ne kontinuiranoj varijabli. Iako se u statistici

¹⁴ Anketiranje se provodilo uglavnom na satu razredne zajednice ili na početku ili kraju nastavnog sata. U Medicinskoj školi za anketiranje jednog razreda učenici su bili pozvani na nulti sat.

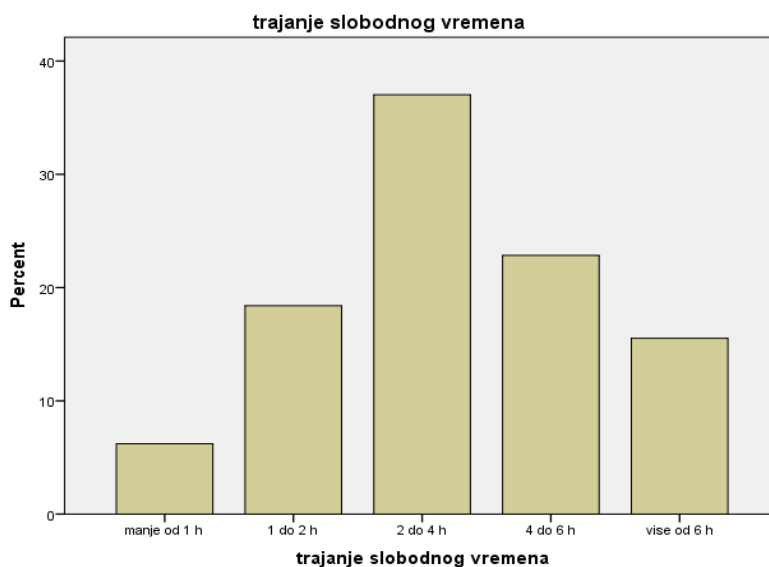
često vode polemike oko je li ispravno upotrebljavati parametrijske testove u obradi ordinalnih podataka (Jamieson, 2004., Knapp, 1990., Marcus-Roberts & Roberts, 1987., Velleman & Wilkinson, 1993.), to je uobičajena pojava u praksi. Prilikom obrade rezultata i uvida u koeficijente asimetrije te histograme frekvencija odgovora po pojedinim česticama upitnika, ustanovljeno je kako se u većini slučajeva podaci normalno raspoređeni. S obzirom na to, kao i na veličinu uzorka ($N > 100$) i spomenutu učestalost ovakve prakse, odabrane su parametrijske metode. Međutim, kako bi statistička obrada prikupljenih podataka bila što pouzdanija, dobiveni podaci provjereni su i ekvivalentnom neparametrijskom metodom, odnosno *Mann-Whitney U testom*, koja je pokazala kvalitativno jednake rezultate.

6. REZULTATI

6.1. Količina i navike provođenja slobodnog vremena

Najveći udio dubrovačkih srednjoškolaca prema vlastitoj procjeni ima od 2 do 4 sata slobodnog vremena dnevno (37,0%), 22,8% ih ima 4 do 6 sati slobodno, 18,4% 1 do 2 sata, 15,5% više od 6 sati i 6,2% manje od jednog sata slobodno dnevno (slika 2). Pri tome je utvrđena statistički značajna razlika u količini slobodnog vremena između muškaraca i žena ($\chi^2 = 29,068$; $df = 4$; $p < .001$), a odnosno srednjoškolke imaju u prosjeku manje slobodnog vremena nego srednjoškolci (tablica 1).

Slika 2: Trajanje slobodnog vremena dnevno

Tablica 1: Trajanje slobodnog vremena dnevno prema spolu ispitanika

Dob=14-19; N=454			Spol		Ukupno
			muški	ženski	
trajanje slobodnog vremena	manje od 1 h	N %	7 3,9%	19 7,5%	26 6,0%
	1 do 2 h	N %	20 11,2%	61 24,0%	81 18,8%
	2 do 4 h	N %	61 34,3%	97 38,2%	158 36,7%
	4 do 6 h	N %	45 25,3%	53 20,9%	98 22,7%
	vise od 6 h	N %	45 25,3%	24 9,4%	69 16,0%
	Ukupno	N	178 100,0%	254 100,0%	432* 100,0%

$\chi^2 = 29,068$; $df = 4$; $p < .001$

*razlika do ukupnog broja od 454 ispitanika otpada na one koji nisu odgovorili na pitanje

Svoje slobodno vrijeme srednjoškolci najviše provode u druženju s prijateljima (79,2%), slušanju glazbe (77,9%), *surfanju* internetom (75,3%), gledanju televizije (67,5%), druženju s članovima obitelji (57,2%), u odmaranju i izležavanju (57,0%) i pomaganju u kućanskim poslovima (52,1%). Među najslabije zastupljenim aktivnostima kojima se bave u slobodno vrijeme su posjećivanje izložbi (4,2%), pohađanje tečajeva (4,4%), posjećivanje kazališta (5,3%), bavljenje izvannastavnim aktivnostima (10,2%), igranje igara na sreću (15,9%) te volontiranje i sudjelovanje u radu udruga (18,1%). Podaci o aktivnostima srednjoškolaca u slobodno vrijeme prikazane su u tablici 2.

Tablica 2: Aktivnosti srednjoškolaca u slobodno vrijeme

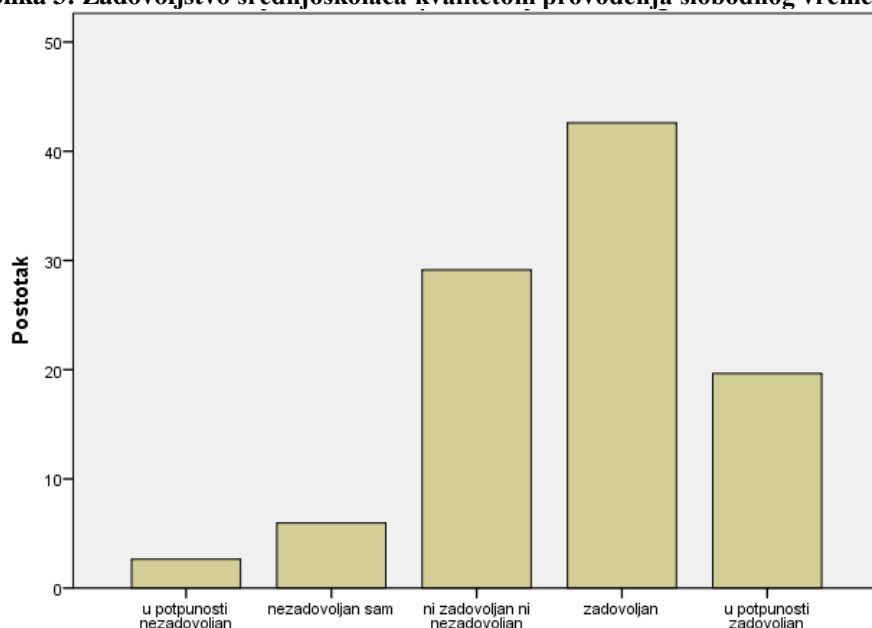
Dob=14-19; N=454		Frekvencija	Postotak
Odgovor		odgovora	odgovora
Slobodno vrijeme	Bavim se izvannastavnim aktivnostima	46	10,2%
	Gledam TV	306	67,5%
	<i>Surfam</i> po internetu	341	75,3%
	Provodim vrijeme na društvenim mrežama	248	54,7%
	Slušam glazbu	353	77,9%
	Pomažem u kućanskim poslovima	236	52,1%
	Igram video igre	138	30,5%
	Družim se s prijateljima	359	79,2%
	Družim se s članovima obitelji	259	57,2%
	Družim se s dečkom/curom	132	29,1%
	Pohađam tečajeve	20	4,4%
	Volontiram ili sudjelujem u radu udruge	82	18,1%
	Idem u kazalište	24	5,3%
	Posjećujem izložbe	19	4,2%
	Idem na koncerte	88	19,4%
	Idem u kino	184	40,6%
	Bavim se sportom i rekreacijom	191	42,2%
	Čitam	144	31,8%
	Provodim vrijeme u kafiću	171	37,7%
	Igram igre na sreću	72	15,9%
	Izležavam se ili odmaram	258	57,0%
	Kupujem, obilazim trgovine	124	27,4%
	Odlazim u disko klubove	145	32,0%
Radim nešto drugo	63	13,9%	

U raščlambi pojedinih varijabli po spolu ispitanika pokazuje se da se srednjoškolke u slobodno vrijeme statistički značajno više bave izvannastavnim aktivnostima ($\chi^2= 4,479$; $df= 1$; $p=0.034$), slušanjem glazbe ($\chi^2= 11,230$; $df= 1$; $p=0.001$), pomaganju u kućnim poslovima ($\chi^2= 21,170$; $df= 1$; $p<.001$), druženjem s dečkom ($\chi^2= 9,708$; $df= 4$; $p=0.002$), čitanjem ($\chi^2=$

12,447; $df= 1$; $p<.001$) te obilaskom trgovina i kupovanjem ($\chi^2= 19,010$; $df= 1$; $p<.001$). Srednjoškolci se statistički više bave igranjem video igara ($\chi^2= 130,026$; $df= 1$; $p<.001$), sportom i rekreacijom ($\chi^2= 25,703$; $df= 1$; $p<.001$) i igranjem igara na sreću ($\chi^2= 65,062$; $df= 1$; $p<.001$).

Dubrovački srednjoškolci su prema vlastitoj procjeni u najvećem postotku zadovoljni kvalitetom provođenja slobodnog vremena (42,6%). 2,6% ih je u potpunosti nezadovoljno, 6,0% nezadovoljno, a 29,1% ni zadovoljno ni nezadovoljno kvalitetom provođenja slobodnog vremena. 19,6% ih je u potpunosti zadovoljno (slika 3).

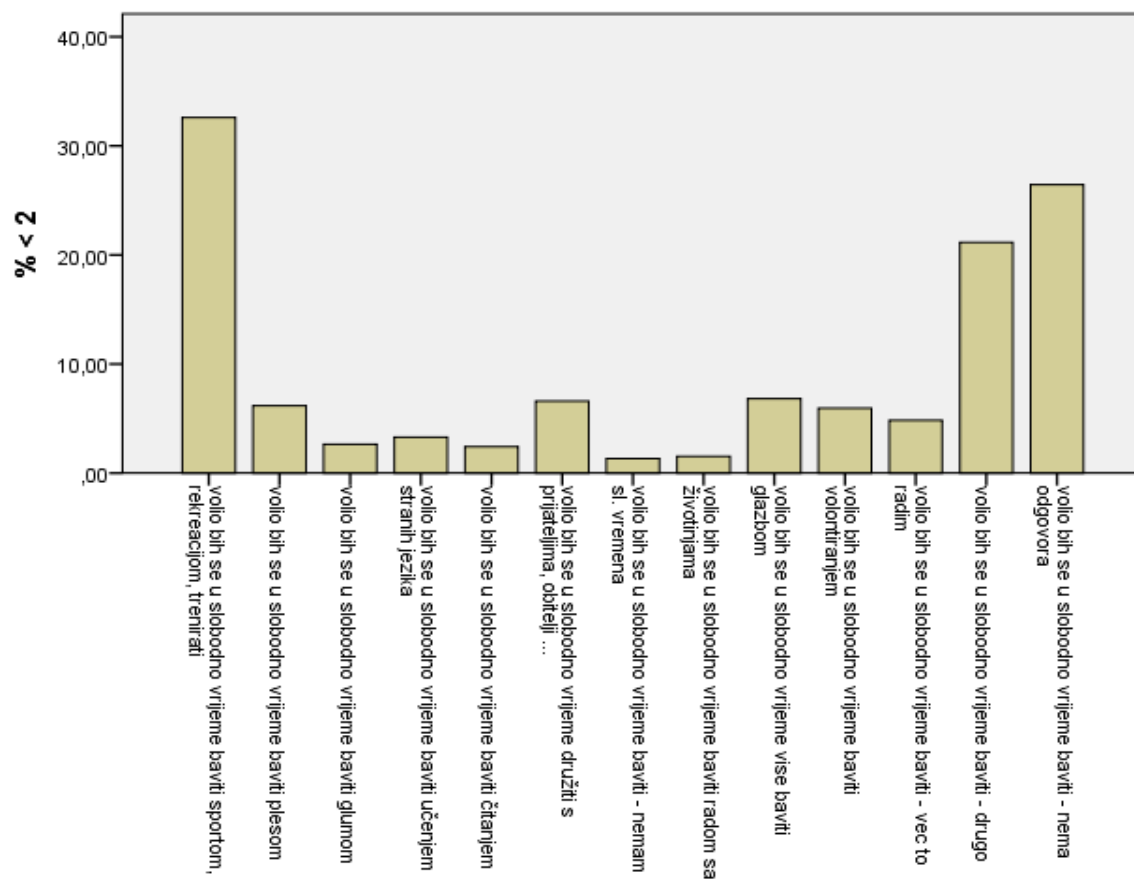
Slika 3: Zadovoljstvo srednjoškolaca kvalitetom provođenja slobodnog vremena

Valja napomenuti da ne postoje razlike u zadovoljstvu kvalitetom provođenja slobodnog vremena između onih srednjoškolaca koji su volontirali (bez obzira na učestalost) i onih koji nisu u posljednjih 12 mjeseci ($\chi^2= 4,139$; $df= 4$; $p=.388$), no postoje razlike s obzirom na spol ($\chi^2= 37,415$; $df= 4$; $p<.001$) pri čemu su muškarci zadovoljniji kvalitetom provođenja slobodnog vremena nego žene.

Na pitanje otvorenog tipa čime bi se voljeli baviti u slobodno vrijeme 21,7% ispitanika nije odgovorilo. Od dobivenih odgovora, najviše bi ih se u slobodno vrijeme željelo baviti sportom i rekreacijom (33,6%), glazbom (7,0%), provoditi vrijeme s prijateljima i članovima obitelji (6,8%) te volontiranjem (6,1%). Odgovori su prikazani na slici 4.

Slika 4: Volio/voljela bih se u slobodno vrijeme baviti

6. 2. Iskustvo volontiranja

Prema dobivenim podacima 59,9% ispitanika nije uopće volontiralo u razdoblju od posljednjih 12 mjeseci, 20,6% ih je volontiralo jedan put, 16,4% do pet puta, 6,7% svaki mjesec, 2,9% svaki tjedan i 1,6% svaki dan kroz posljednjih 12 mjeseci (tablica 3).

Tablica 3: Odgovori na pitanje *Jesi li volontirao/la u posljednjih 12 mjeseci*

Dob=14-19; N=454	Frekvencija	Postotak
Odgovor	odgovora	odgovora
nisam uopće	234	51,9
jedan put	93	20,6
do pet puta	74	16,4
svaki mjesec	30	6,7
svaki tjedan	13	2,9
svaki dan	7	1,6
Ukupno	451*	100,0

*razlika do ukupnog broja od 454 ispitanika otpada na one koji nisu odgovorili na pitanje

Međutim, tek 7,0% ispitanika izjasnilo se kako nikad nije sudjelovalo u niti jednoj volonterskoj aktivnosti. Njih 76,7% barem je jedanput sudjelovalo je u neformalnim oblicima volontiranja (pomaganje osobama za koje su mislili da im je potrebna pomoć, prijateljima, susjedima i sl.), 37,2% je sudjelovalo u volonterskim aktivnostima vjerske organizacije, 29,3% u volonterskim aktivnostima vezanim uz sportske organizacije, 16,3% u volonterskom radu školske ili studentske organizacije, 16,3% je sudjelovalo u aktivnostima usmjerenim na pomoć djeci ili mladima, 13,2% u radu neke aktivističke grupe, 11,2% sudjelovalo je u nekom obliku volonterskog rada u svojoj zajednici (volontiranje u kulturnim ustanovama, udrugama za zaštitu okoliša ili za zaštitu životinja), 9,0% je sudjelovalo u radu organiziranih ustanova za pomoć ljudima (bolnice, domovi za starije i nemoćne, organizacijama za zaštitu od nasilja, javnim kuhinjama i sl.), a 3,1% ih je sudjelovalo u nekim volonterskim akcijama ili organizacijama koje djeluju *on line*. Podaci su prikazani u tablici 4.

Tablica 4: Sudjelovanje srednjoškolaca u volonterskim aktivnostima

Dob = 14-19, N = 454		Frekvencija odgovora	Postotak odgovora
Sudjelovao/la sam u nekoj od aktivnosti	Neformalno volontiranje - na vlastitu inicijativu pomogao osobi za koju si mislio da joj je potrebna pomoć	348	76,7%
	Sudjelovanje u radu lokalne aktivističke grupe	60	13,2%
	Sudjelovanje u organiziranoj pomoći ljudima (bolnice, domovi za starije i sl.)	41	9,0%
	Pomaganje djeci i mladima	74	16,3%
	Volontiranje <i>on line</i>	14	3,1%
	Volontiranje za vjersku organizaciju	169	37,2%
	Volontiranje za sportsku organizaciju	133	29,3%
	Volontiranje za školsku ili studentsku organizaciju	74	16,3%
	Rad za zajednicu (kulturne ustanove, zaštita okoliša,...)	51	11,2%
	Ništa od navedenog	32	7,0%

6. 3 Stavovi o volontiranju

Stavovi o volontiranju ispitivani su Likertovom skalom od 5 stupnjeva na kojoj su ispitanici izražavali svoje slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Prva podskala (sastavljena od 12 čestica) odnosi se na ispitivanje općih stavova srednjoškolaca o volonterstvu, a druga (sastavljena od 5 čestica) odnosi se na ispitivanje stavova o volontiranju u njihovoj neposrednoj okolini. Ove dvije podskale su uz neke modifikacije preuzete iz instrumenta korištenog u istraživanju uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad autorice Jasminke Ledić (2001.). Treća podskala odnosi se na ispitivanje stavova o učincima volontiranja na pojedinca i sastoji se od 7 čestica. Prikupljeni podaci analizirani su s

obzirom na spol ispitanika te na iskustvo volontiranja u posljednjih 12 mjeseci. Prvi korak u analizi početnog skupa tvrdnji predstavlja procjena pouzdanosti mjernih skala. S obzirom na izračunati su Cronbach alfa koeficijenti za svaku podskalu. Njihove vrijednosti iznose 0,753 za prvu podskalu, 0,767 za dugu i 0,845 za treću¹⁵.

Minimalan mogući zbroj bodova na podskali općih stavova o volonterstvu iznosi 12, a maksimalan 60. Od ukupnog broja ispitanika njih 1,1% (f = 5) ostvarilo je maksimalan mogući broj bodova. Minimalan broj ostvarenih bodova iznosi 19, a postiglo ga je 0,2% ispitanika (f = 1). Iz tablice 5 vidljivo je da se u dvjema česticama javlja mod 5 (*potpuno se slažem*), u šest čestica mod je 4 (*slažem se*), a u četirima česticama mod je 3 (*niti se slažem niti ne slažem*). Najviši skor postignut je na čestici *Volontiranjem mogu upoznati zanimljive ljude i steći nova iskustva* gdje je 58,4% ispitanika (f = 265) odgovorilo *potpuno se slažem*. Najniži skor postignut je na čestici *Volontirati mogu one osobe koje imaju riješena materijalna pitanja*. **Tablica 5: Deskriptivna statistika čestica stavova o volonterstvu**

Dob = 14-19, N = 454						
Čestica	AS (SD)	MED	MOD	Frekv. moda	Asimetrija	Zaobljenost
Volontiranje je iskaz brige za druge	4,24 (0,81)	4	4	203	-1,33	2,74
Volonteri su zadovoljniji sobom od ljudi koji ne volontiraju	3,42 (1,07)	3	3	163	-0,37	-0,27
Volonterima se može povjeriti ozbiljan posao	3,64 (1,00)	4	4	152	-0,40	-0,23
Volontiranje je koristan način provođenja slobodnog vremena	4,00 (1,98)	4	5	167	-0,92	0,63
Volontirajući mogu upoznati zanimljive ljude i steći nova iskustva	4,48 (0,72)	5	5	265	-1,56	3,29
Volontirati mogu one osobe koje imaju puno slobodnog vremena	3,68 (1,12)	4	4	143	-0,55	-0,46
Volontiranje može pomoći u pronalaženju i dobivanju zaposlenja	3,55 (0,97)	4	4	160	-0,30	-0,33
Volontirati mogu one osobe koje imaju riješena materijalna pitanja	2,77 (1,08)	3	3	178	0,11	-0,47
Volontiranje je zabavno	3,85 (0,92)	4	4	161	-0,51	0,22
Volonteri su obično ljudi zaneseni nekom idejom	3,40 (0,96)	3	3	191	-0,19	-0,08
Volontiranje može pomoći u rješavanju nekih osobnih problema	3,61 (0,95)	4	4	173	-0,42	0,26
Volonteri su cijenjeni u društvu	3,52 (1,03)	4	3	152	-0,34	-0,34

¹⁵ Vrijednosti Cronbach alfa koeficijenta većeg od 0,7 mogu se smatrati prihvatljivima (više u Kline, 1998., Nunnally i Bernstein, 1994.)

Dobiveni rezultati na skali stavova o volonterstvu uglavnom su negativno asimetrični, odnosno rezultati se gomilaju udesno i rasipaju u lijevu stranu. Međutim, izrazitiju negativnu asimetričnost primjećujemo na frekvencijama odgovora dvaju čestica *Volontiranje je iskaz brige za druge* (-1,33) i *Volontirajući mogu upoznati zanimljive ljude i steći nova iskustva* (-1,56) što ukazuje na visok stupanj slaganja s ovim tvrdnjama među srednjoškolcima, odnosno na izražene pozitivne stavove o volonterstvu. Samo na čestici *Volontirati mogu one osobe koje imaju riješena materijalna pitanja* (0,11) frekvencije odgovora nisu negativno asimetrično raspoređene čime se još jednom potvrđuju pozitivni stavovi o volonterstvu među ispitivanom srednjoškolskom populacijom. Koeficijent zaobljenosti distribucije frekvencija (kurtosis) nešto je povišen u istim dvjema česticama u kojima se javlja i najveća asimetrija, što ukazuje na blagu leptokurtičnost.

Tablica 6: Deskriptivna statistika čestica stavova o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini

Dob = 14-19, N = 454						
Čestica	AS (SD)	MED	MOD	Frekv. moda	Asimetrija	Zaobljenost
U mojoj obitelji i okolini odrasli ne volontiraju	3,13 (1,13)	3	3	148	-0,12	-0,69
Volontiranje se ne promovira dovoljno u medijima	3,77 (1,26)	4	4	193	-0,74	0,37
Volontiranju se u školi ne pridaje dovoljno pozornosti	3,63 (1,07)	4	4	169	-0,6	-0,08
Moji vršnjaci su pasivni pa nemaju ambicije za volontiranje	3,41 (1,12)	3	3	152	-0,37	-0,43
Nema se gdje volontirati	2,48 (1,14)	2	3	136	0,42	-0,53

Minimalan mogući zbroj bodova na skali stavova o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini iznosi 5, a maksimalan 25. Prema dobivenim rezultatima 1,1% srednjoškolaca ($f = 5$) ostvarilo je maksimalan mogući zbroj bodova, a njih 0,9% ($f = 4$) minimalan. U tablici 6 prikazani su deskriptivni statistički podaci za podskalu stavova o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini. Mod je u trima česticama 3 (*niti se slažem niti ne slažem*), a u dvjema 4 (*slažem se*) što ukazuje na to da srednjoškolci svoju neposrednu okolinu ne vide kao naročito poticajnu za volontersko djelovanje. Vrijednosti koeficijenata asimetrije i zakrivljenosti ukazuju na to da su distribucije frekvencija odgovora normalno raspoređene.

Tablica 7: Deskriptivna statistika čestica stavova o učincima volontiranja

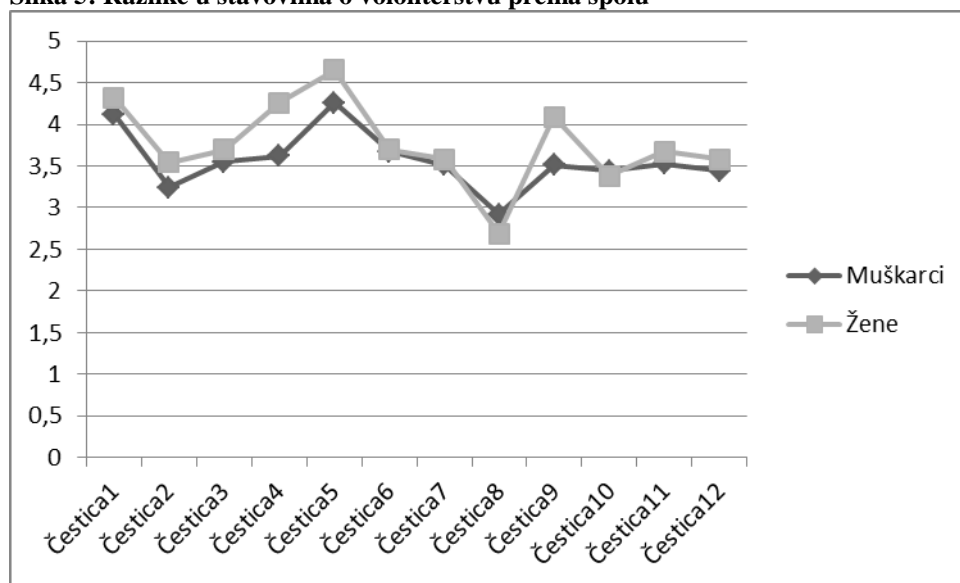
Dob = 14-19, N = 454						
Čestica	AS (SD)	MED	MOD	Frekv. moda	Asimetrija	Zaobljenost
Volontiranjem mogu razviti nova znanja i vještine	4,12 (0,79)	4	4	221	-1,18	2,55
Volontiranje mi može pomoći pri traženju posla	3,44 (0,97)	3	3	166	-0,26	-0,23
Volontiranje mi može olakšati daljnje obrazovanje	3,33 (1,01)	3	3	192	-0,19	-0,17
Volontiranje mi može pružiti novi pogled na život	4,06 (0,95)	4	4	179	-1,11	1,33
Volontiranje mi može pomoći da se osjećam bolje	4,07 (0,87)	4	4	198	-0,94	1,09
Volontiranjem mogu promijeniti nešto u društvu	3,76 (0,93)	4	4	193	-0,64	0,46
Volontiranje mi može pružiti zabavan način provođenja vremena	3,89 (0,94)	4	4	188	-0,73	0,47

Tablica 7 prikazuje podatke deskriptivne statistike za skalu učinaka volontiranja. Minimalan mogući zbroj bodova na ovoj skali iznosi 7, a maksimalan 35. Minimalan broj podova postiglo je 0,7% srednjoškolaca ($f = 3$), a maksimalan 4,6% ($f = 21$). Mod u pet od sedam čestica iznosi 4 (*slažem se*), a u preostalim dvjema 3 (*niti se slažem niti ne slažem*). Vrijednosti koeficijenta asimetrije negativni su za sve distribucije frekvencija odgovora po česticama. Vrijednosti koeficijenta zaobljenosti nešto su povećane u distribuciji frekvencija triju čestica *Volontiranjem mogu razviti nova znanja i vještine* (2,55), *Volontiranje mi može pružiti novi pogled na život* (1,33) i *Volontiranje mi može pomoći da se osjećam bolje* (1,09) za koje su i vrijednosti koeficijenta asimetrije najveće. Ovakva distribucija frekvencija pokazuje da se rezultati nešto više gomilaju na desnoj strani krivulje, odnosno da među srednjoškolcima prevladava pozitivan stav o učincima volontiranja.

Od dvanaest ponuđenih tvrdnji u prvoj podskali statistički značajne razlike u odnosu na spol ispitanika nađene su u pet tvrdnji (*Volonteri su zadovoljniji sobom od ljudi koji ne volontiraju*, *Volontiranje je koristan način provođenja slobodnog vremena*, *Volontirajući mogu upoznati nove ljude i steći zanimljiva iskustva*, *Volontirati mogu one osobe koje imaju riješena materijalna pitanja* i *Volontiranje je zabavno*). U četiri od pet tvrdnji u kojima je nađena statistički značajna razlika u stavu između muškaraca i žena, žene imaju pozitivniji

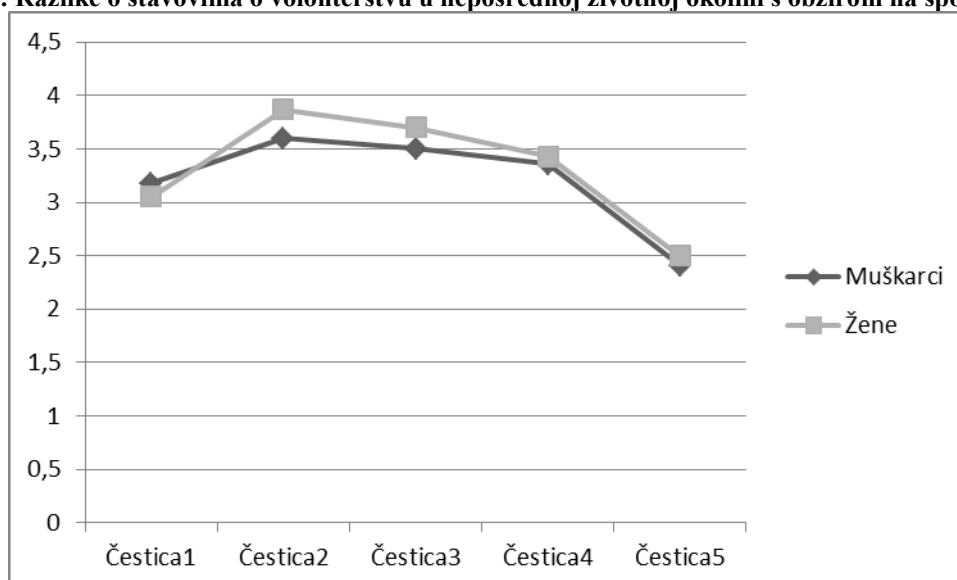
stav o volontiranju od muškaraca. Samo s česticom broj 8 (*Volontirati mogu one osobe koje imaju riješena materijalna pitanja*) žene izražavaju manje slaganje od muškaraca što ponovo upućuje na to da žene imaju pozitivniji stav o volontiranju od muškaraca. Ovi podaci potvrđuju rezultate koje je dobila i Ledić (2007:20). Razlike u stavovima o volontiranju s obzirom na spol ispitanika prikazane su na slici 5.

Slika 5: Razlike u stavovima o volonterstvu prema spolu

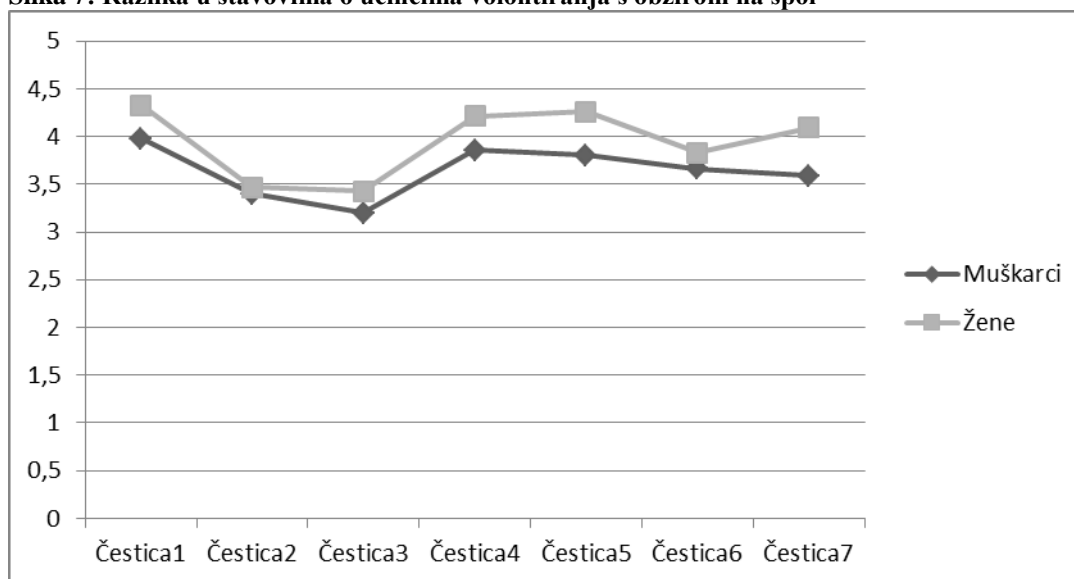
U drugoj podskali od pet ponuđenih tvrdnji u jednoj je pronađena statistički značajna razlika u stavu s obzirom na spol ispitanika (slika 6). Riječ je o čestici broj 2 *Volontiranje se ne promovira dovoljno u medijima* s kojom srednjoškolke iskazuju statistički značajnije slaganje od srednjoškolaca.

Slika 6: Razlike o stavovima o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini s obzirom na spol ispitanika

U trećoj podskali u pet od sedam čestica pronađena je statistički značajna razlika s obzirom na spol ispitanika. Žene statistički značajno više iskazuju slaganje sa sljedećim tvrdnjama: *Volontiranjem mogu razviti nova znanja i vještine*, *Volontiranje mi može olakšati daljnje obrazovanje*, *Volontiranje mi može pružiti novi pogled na život*, *Volontiranje mi može pomoći da se osjećam bolje* i *Volontiranje mi može pružiti zabavan način provođenja slobodnog vremena*. Razlika u stavovima o učincima volontiranja s obzirom na spol prikazana je na slici 7.

Slika 7: Razlika u stavovima o učincima volontiranja s obzirom na spol

Važno je napomenuti da je u drugoj (skala stavova o volonterstvu u neposrednoj životnoj okolini) i trećoj skali (skala stavova o učincima volonterstva na pojedinca) pronađena statistički značajna razlika u odnosu na školski uspjeh srednjoškolaca ($\chi^2= 117,267$; $df=76$; $p=0.002$; $\chi^2= 140,652$; $df=88$; $p<.001$). Isto tako u prvoj skali (skala općih stavova o volonterstvu) pronađena je statistički značajna razlika u odnosu na materijalno stanje ($\chi^2= 208,359$; $df=128$; $p<.001$), odnosno srednjoškolci boljeg imovinskog stanja imaju pozitivnije opće stavove o volonterstvu. S obzirom na druge demografske karakteristike ispitanika nisu pronađene statistički značajne razlike u stavovima, čime se dubrovački srednjoškolci prikazuju kao homogena grupa. Razlike nisu pronađene ni između onih koji volontiraju i onih koji ne volontiraju.

6. 4. Interes za volontersko djelovanje

Na pitanje bi li volontirao/la da te se osobno pita 32,3% ispitanika odgovorilo je pozitivno, 12,2% negativno, 31,4% ne zna, a 24,0% ispitanika odgovorilo je da već volontira (tablica 8). Pri tome je utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na spol ispitanika ($\chi^2=40,432$; $df=3$; $p<.001$).

Tablica 8: Frekvencije odgovora na pitanje *Bi li volontirao/la da te se osobno upita po spolu ispitanika*

Dob = 14-19, N = 454			Spol		Ukupno
			muški	ženski	
Volontirao/la bih da me se osobno upita	da	N	37	103	140
		%	20,6%	40,7%	32,3%
	ne	N	39	14	53
		%	21,7%	5,5%	12,2%
	ne znam	N	67	69	136
		%	37,2%	27,3%	31,4%
	već volontiram	N	37	67	104
		%	20,6%	26,5%	24,0%
	Ukupno	N	180	253	433
		%	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2=40,432$; $df=3$; $p<.001$

*razlika do ukupnog broja od 454 ispitanika otpada na one koji nisu odgovorili na pitanje

Srednjoškolci bi se u najvećem postotku odazvali inicijativi za volontiranje koju bi im predložila vlastita obitelj (64,0%). Volonterskoj inicijativi u organizaciji Crkve odazvalo bi se 61,6% srednjoškolaca, a 45,2% volonterskoj inicijativi u organizaciji škole. 32,1% srednjoškolaca odazvalo bi se volonterskim aktivnostima na inicijativu tijela civilnog društva, a 15,3% onima u organizaciji javnih ustanova. 6,7% srednjoškolaca ne bi se odazvalo inicijativi za volontiranje. Podaci su prikazani u tablici 9.

Tablica 9: Na čiju inicijativu za volontiranje bi se srednjoškolci odazvali

Dob=14-19; N=454		Frekvencija odgovora	Postotak odgovora
Odazvao/la bih se na inicijativu za volontiranje	koju predloži moja obitelj	285	64,0%
	koju predloži Crkva	274	61,6%
	koju predloži škola	201	45,2%
	koju predloži neka javna ustanova	68	15,3%
	koju predloži neka organizacija civilnog društva	143	32,1%
	ne bih se odazvao na inicijativu za volontiranje	30	6,7%

Srednjoškolci bi samoinicijativno u najvećem broju izabrali sudjelovati u volonterskim aktivnostima udruga mladih (72,8% ispitanika) i ustanovama koje su usmjerene na pružanje pomoći nemoćnima, kao što su bolnice, domovi i sl. (62,0% ispitanika). U vjerskim organizacijama željelo bi volontirati 60,7% srednjoškolaca, u školama, vrtićima i ostalim ustanovama koje se bave djecom 59,5%, a u sportskim organizacijama, kao i u udrugama za pomoć životinjama 56,5% srednjoškolaca. U ekološkim udrugama interes za volontiranje iskazalo je 31,4% srednjoškolaca, u kulturnim ustanovama 31,1%, a u lokalnim aktivističkim grupama njih 23,5%. Podaci su prikazani u tablici 10.

Tablica 10: U kakvim bi volonterskim aktivnostima srednjoškolci sudjelovali

Dob=14-19; N=454		Frekvencija odgovora	Postotak odgovora
Samoinicijativno bih izabrao/la sudjelovati u volonterskim aktivnostima	lokalnih aktivističkih grupa	95	23,5%
	ustanova za pomoć nemoćnima	251	62,0%
	vjerskih organizacija	246	60,7%
	sportskih organizacija	229	56,5%
	kulturnih ustanova	126	31,1%
	udruga mladih	295	72,8%
	ustanova koje se bave djecom	241	59,5%
	ekoloških udruga	127	31,4%
	udruga za pomoć životinjama	229	56,5%
	Drugih	3	0,7%

Većina srednjoškolaca na području Dubrovnika nije upoznata da u gradu postoji udruga koja promiče volonterstvo. Njih 10,5% misli da takva udruga ne postoji, 53,0% ih ne zna, a 36,5% ih zna da takva udruga postoji. Međutim, na pitanje da navedu ime te udruge odgovorilo je tek 15,4% ispitanika. Ostatak od 84,6% srednjoškolaca ne zna ili ne želi navesti ime udruge. Najveći broj dubrovačkih srednjoškolaca (63,6%) poznaje nekoga tko je volontirao u Caritasu, a njih 59,2% nekoga tko je volontirao u civilnoj inicijativi „Srđ je naš“. Nekoga tko je volontirao u Udruzi „Dva skalina“ poznaje 29,0% dubrovačkih srednjoškolaca, 27,3% ih poznaje nekoga tko je volontirao u Udruzi mladih Orlando, 26,8% nekoga tko je volontirao u Općoj bolnici Dubrovnik, 14,7% nekoga tko je volontirao u organizaciji „Deša“, 10,6% nekoga tko je volontirao u Centru za socijalnu skrb, a 6,1% nekog volontera iz Udruge mladih Bonsai. Podaci su prikazani u tablici 11.

Tablica11: Odgovor na pitanje *Poznaješ li nekoga tko je volontirao u nekoj od sljedećih udruuga i institucija*

Dob=14-19; N=454		Frekvencija odgovora	Postotak odgovora
Poznaješ li nekoga tko je volontirao u	organizaciji „Deša“	60	14,7%
	civilnoj inicijativi „Srđ je naš“	241	59,2%
	Udruzi DRVO mladih Bonsai	25	6,1%
	Udruzi „Dva skalina“	118	29,0%
	Općoj bolnici Dubrovnik	109	26,8%
	Caritasu	259	63,6%
	Centru za socijalnu skrb	43	10,6%
	Udruzi mladih Orlando	111	27,3%
	nekoj drugoj ustanovi ili organizaciji	60	14,7%

7. RASPRAVA, ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Najveći dio dubrovačkih srednjoškolaca (37,0%) prema vlastitoj procjeni raspolaže s 2 do 4 sata slobodnog vremena dnevno. Unatoč činjenici da su iskazali zadovoljstvo kvalitetom provođenja slobodnog vremena (62,2%), podaci pokazuju da ga uglavnom provode u neproduktivnim „sjedilačkim“ oblicima ponašanja, koji od njih ne zahtijevaju angažman, fizički ni psihički, čime je potvrđena prva hipoteza. Oni su u slobodno vrijeme usmjereni na konzumaciju medijskih sadržaja (slušanje glazbe, *surfanje* internetom, gledanje televizije) i hedonističke aktivnosti (druženje s prijateljima/članovima obitelji, odmaranje i izležavanje) što ukazuje na to da nisu stvaratelji i organizatori slobodnog vremena nego „konzumenti sadržaja koje nudi visoko profesionalna mašinerija“ (Mlinarević, Gajger, 2010:44). Slaba zainteresiranost za kulturne sadržaje, stjecanje novih znanja i vještina i društveni angažman u skladu je s već provedenim istraživanjima populacije mladih (Ilišin, Radin, 2002., Ilišin i sur. 2013.). Zanimljivo je i da bi se dubrovački srednjoškolci u slobodno vrijeme, kad bi imali dovoljno vremena i mogućnosti, najviše voljeli baviti sportom i rekreacijom. Učestala pojava ovog odgovora na pitanje otvorenog tipa upućuje na to da je i srednjoškolska populacija u dobu u kojem živimo usmjerena na fizički izgled i fizičko zdravlje (što je u skladu s isticanjem dobrog izgleda kao najmodernije pojave među mladima kako zaključuju Ilišin i sur, 2013:77), što nije nužno loše, ali trebalo bi biti popraćeno intelektualno-duhovnom i društvenom afirmacijom pojedinca.

Manje od polovice dubrovačkih srednjoškolaca ima iskustvo volontiranja u posljednjih 12 mjeseci (48,2%), čime smo potvrdili drugu hipotezu. Ipak, značajan dio izjasnio se da je u navedenom razdoblju volontirao (barem i jedanput) što nije zanemarivo, a gotovo četvrtina ispitanika redovito volontira što je daleko bolje od ukupnog prosjeka na razini Hrvatske (9,5%, prema Pološki Vokić i sur., 2013:246).

Ispitujući opće stavove dubrovačkih srednjoškolaca o volonterstvu možemo zaključiti da oni imaju pozitivan stav pri čemu ipak postoji razlika prema spolu. Naime, možemo potvrditi treću hipotezu, odnosno zaključiti da žene imaju pozitivniji stav prema volonterstvu od muškaraca. Od ostalih demografskih karakteristika još jedino materijalno stanje obitelji utječe na opći stav ispitanika prema volonterstvu.

Prema dobivenim podacima dubrovački srednjoškolci smatraju da volonterstvo nije dovoljno prisutno u njihovoj životnoj okolini, čime smo potvrdili četvrtu postavljenu

hipotezu. Naime, najveći udio (38,4%) ih smatra da odrasli u njihovoj okolini ne volontiraju¹⁶, da volonterstvo nije dovoljno promovirano u medijima (66,3%), da mu nije dovoljno pažnje posvećeno u školama (59,4%) i da njihovi vršnjaci nisu zainteresirani za volonterske aktivnosti (48,1%). Međutim, većina ih ipak smatra da ne nedostaje mjesta i prilika za volontiranje (52,3%).

Prema petoj postavljenoj hipotezi dubrovački srednjoškolci ne smatraju da volontiranje može imati pozitivne učinke na pojedinca koji volontira. Prikupljeni podaci svjedoče da ovu hipotezu treba odbaciti. Srednjoškolci smatraju da volontiranje može pozitivno djelovati na pojedinca (može razviti nova znanja i vještine, može mu pružiti novi pogled na život, pomoći mu da se osjeća bolje, može promijeniti nešto u društvu i pružiti mu zabavan način provođenja slobodnog vremena). U varijablama *Volontiranje mi može pomoći pri traženju posla* i *Volontiranje mi može olakšati daljnje obrazovanje* vrijednost moda iznosi 3 (*niti se slažem niti ne slažem*). Iako većina ispitanika iskazuje slaganje s ovim tvrdnjama indikativno je da upravo po pitanju karijere i obrazovanja (što su područja koja, prema prethodnim istraživanjima (Ilišin i sur., 2013.) mladi vrednuju veoma visoko) srednjoškolci vide najmanje koristi od volonterskog djelovanja. Vratimo li se na teoriju društvene razmjene prema kojoj pojedinci djeluju na temelju procijenjenih troškova i koristi od određenih akcija, možemo zaključiti da srednjoškolci, iako uviđaju potencijalne koristi od volonterstva ipak ne volontiraju jer procjenjuju da bi troškovi bili veći (u smislu vremena, truda, nesigurnosti reakcije okoline za koji smatraju da ne promovira volontiranje u dovoljnoj mjeri i sl.). Hustinx i Lammertyn (2003.) predlažu model koji predstavlja kontinuum između dva ideal-tipa volonterstva, starijeg kolektivnog i novijeg reflektivnog. I hrvatsko je društvo uključeno u globalizacijske procese koji utječu na slabljenje tradicionalnih vrijednosti, odnosa i obrazaca. Srednjoškolci uhvaćeni u trokutu „tradicionalne – moderne – postmoderne vrijednosti“ (Ilišin i sur., 2013:78) ostaju zbunjeni i neupoznati s reflektivnim tipovima volontiranja koji bi im bili primjereniji. Kad razmišljaju o volonterstvu¹⁷, srednjoškolci uglavnom stvaraju sliku kolektivnog djelovanja što im se može doimati kao prenaporno, preozbiljno i prezahtjevno.

Najučestalije je, među onima koji su se ikad bavili nekom volonterskom aktivnošću, neformalno volontiranje što ukazuje na postojanje altruizma i želje da se pomogne nekome

¹⁶ Mod u varijablama *U mojoj obitelji i okolini odrasli ne volontiraju*, *Moji vršnjaci su pasivni pa nemaju volje za volontiranje* i *Nema se gdje volontirati* iznosi 3 (*niti se slažem niti ne slažem*)

¹⁷ O tome svjedoči podatak da ih je, uz neformalno volontiranje, najveći dio sudjelovao u volontiranju za vjerske organizacije koje počivaju na kolektivnom tipu volonterskog djelovanja, ali i da većina mladih volontera u Hrvatskoj djeluje iz altruističnih pobuda (Pološki Vokić i sur., 2013.)

kome je pomoć potrebna, kao glavnih motiva za volonterstvo. To se očituje i u podatku da se gotovo dvije trećine srednjoškolaca izjasnilo da bi samoinicijativno sudjelovalo u ustanovama za pomoć nemoćnima, čime je potvrđena šesta hipoteza. Pološki Vokić i sur. također ističu da je „volontiranje koje proizlazi iz altruistične prirode pojedinaca prihvaćen fenomen među mladima u Hrvatskoj“ (2013:246), a Ilišin i sur. (2013.) iznose kako je altruizam osnovni motiv volonterske djelatnosti mladih u Hrvatskoj.

Značajan udio ispitivane populacije (37,2%) ima iskustvo volontiranja za vjerske organizacije. Crkva ima veliku ulogu i tradiciju u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti, ali ova činjenica kao i podatak da bi 61,6% srednjoškolaca prihvatilo inicijativu za volontiranje koja bi došla od strane Crkve (koja je u skladu s podatkom da bi samoinicijativno njih 60,7% izabralo sudjelovati u volonterskim aktivnostima vjerske organizacije) ukazuje da imaju čvrsto ukorijenjene religiozno/tradicionalne vrijednosti. Tome u prilog ide i podatak da bi se 64,0% dubrovačkih srednjoškolaca odazvalo na inicijativu za volontiranje koja bi došla od strane njihove obitelji¹⁸. Posredno bi to moglo značiti da bi povećanje stupnja volonterskog djelovanja među odraslima moglo utjecati na srednjoškolsku populaciju. Nešto manje od trećine srednjoškolaca odazvalo bi se inicijativi za volontiranje koja bi došla od strane organizacija civilnog društva, a tek nešto više od 15% onoj koja bi stigla iz javnih ustanova ili vladinih organizacija. Dakle, srednjoškolci su ipak nešto naklonjeni civilnim organizacijama i inicijativama, nego javnim institucijama i tijelima političke vlasti, što je i za očekivati budući da upravo mladi iskazuju veći otpor prema društvenim i političkim institucijama, kao i naklonost civilnom sektoru djelovanja (Norris, 2004.). Međutim, i dalje su obje ove kategorije na začelju liste na čiju bi se inicijativu za volontiranje odazvali.

Kao posebne preporuke za daljnje djelovanje prije svega valja istaknuti potrebu uvođenja građanskog odgoja, čime bi porastao stupanj političke osviještenosti među srednjoškolcima. Viša razina političke kulture i političkog znanja posredno bi značila i veću uključenost u volonterske aktivnosti kao izraz aktivnog djelovanja u svojoj zajednici. Uključenost u udruge i građanske inicijative utječe na povećanje volonterske aktivnosti (Bežovan, Zrinščak, 2007.), a budući da dubrovački srednjoškolci iskazuju veliki interes za volontiranje u udrugama mladih (72,8%) javlja se potreba za osnivanjem ovakvih udruga.

Prema dobivenim podacima, srednjoškolci smatraju da volontiranju nije dovoljno pažnje posvećeno u školi. Isto tako 45,2% njih odazvalo bi se inicijativi za volontiranje koja bi došla od strane škole. Ovo upućuje na zaključak da škola ima veliki utjecaj i potencijal u

¹⁸ Ilišin i sur. su utvrdili da mladi imaju najveći stupanj povjerenja prema upravo prema članovima obitelji (2013:91)

afirmaciji volontiranja te da postoji potreba stvaranja volonterskih klubova u dubrovačkim školama.

Srednjoškolcima bi se volontiranje trebalo prikazati kroz pozitivne učinke koje bi ono za njih moglo imati, poglavito konkretnim primjerima iz područja obrazovanja i zapošljavanja, odnosno buduće izgradnje karijere. Ovo su područja od velike važnosti za srednjoškolce, a dobiveni podaci svjedoče da veliki broj njih nije svjestan mogućih dobiti koje bi u tom pogledu mogli imati od volontiranja.

Budući da postoji statistički značajna razlika u stavovima u odnosu na spol srednjoškolaca, nameće se i potreba da se posebna pozornost u promicanju volontiranja posveti srednjoškolcima. Muškarci su skloniji volonterskom djelovanju koje je priznato i cijenjeno ili im koristi na određeni način (npr. u izgradnji karijere), čime se opet vraćamo na potrebu ukazivanja mogućih pozitivnih učinaka volontiranja na pojedinca.

Postoji potreba za obrazovanje srednjoškolaca za kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Situacijske okolnosti, ali i socijalizacijski utjecaji imaju veliku ulogu na način organizacije slobodnog vremena kod srednjoškolaca. Prema tome, simultano djelovanje na odrasle i na promicanje vrijednosti volonterstva u širem društvu imalo bi veliki utjecaj na srednjoškolce. Altruizam i želja da se pomogne drugima kao vrijednosti postoje među dubrovačkim srednjoškolcima, trećina bi ih se odazvala kad bi ih se izravno upitalo da se uključe u neku volontersku aktivnost. Dakle, postoje objektivni preduvjeti za jači zamah volonterstva među analiziranom populacijom, samo ih treba razvijati.

8. LITERATURA

- Begović, H. (2006.): O volontiranju i volonterima/kama, Volonterski centar Zagreb, Zagreb
- Bežovan, G., Zrinščak, S. (2007.): Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena?, *Revija za socijalnu politiku*, 14(1): 1 – 27
- Bussell, H., Forbes, D. (2002.): Understanding the volunteer market: The what, where, who and why of volunteering, *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3): 244 – 257
- Cnaan, R. A., Handy, F., Wadsworth, M. (1996): Defining who is a volunteer: Conceptual and empirical considerations, *Nonprofit Voluntary Sector Quarterly* 25(3): 364 – 383
- Ćulum i sur. (2009.): Stanje volonterstva u jugoistočnoj Europi i CIS regiji: Nacionalni izvještaj, SMART, Rijeka, dostupno na:
http://www.smart.hr/dokumenti/UNV%20country%20report_CRO%20FINAL.pdf
(preuzeto 15.11.2013.)
- Haski-Leventhal, D. (2009): Altruism and volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism, *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 39(3): 271 – 299
- Hustinx, L., Lammertyn, F. (2003.): Collective and reflexive styles of volunteering: A sociological modernization perspective, *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 14(2): 167 – 187
- Ilišin, V., Radin, F. ur. (2002): Mladi uoči trećeg milenija, Institut za društvena istraživanja; Zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanić, A., Potočnik, D. (2013.): Mladi u vremenu krize, IDIZ, Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb
- Jamieson S. (2004.): Likert scales: how to abuse them, *Blackwell Publishing Ltd Medical Education*, 38 (1): 1212 – 1218
- Kline, R. B. (1998.): Principles and practices of structural equation modeling, The Guilford Press, New York
- Knapp, T. R. (1990.): Treating ordinal scales as interval scales: an attempt to resolve the controversy, *Nurs Res*, 39(2): 121 – 123
- Kotlar, V., Pelikan, J., Retek Živković, L. (2009.): Istraživanje potreba o osnivanju Centra za razvoj volonterstva na području Zadarske županije, Studentsko savjetovalište Sveučilišta, Zadar

Kotlar, V., Bašić, S. (2010.): Uloga odgojno-obrazovnih ustanova u razvoju volonterstva u Hrvatskoj, *Acta Iadertina*, 7: 21 – 38

Ledić, J. (2001.): Biti volonter/volonterka? – Istraživanje uključenosti građana u civilne inicijative u zajednici kroz volonterski rad, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Rijeka

Ledić, J. (2007.): Zašto (ne)volontiramo? Stavovi javnosti o volonterstvu, AED, Zagreb

Marcus-Roberts, H. M.; Roberts, F. S. (1987.): Meaningless Statistics, *Journal of Educational Statistics*, 12 (4): 383 – 394

Meier, S., Stutzer, A. (2008.): Is volunteering rewarding in itself?, *Economica*, 75(297): 39 – 59

Mesch, D.J., Rooney, P.M., Steinberg, K.S., Denton, B. (2006): The effects of race, gender, and marital status on giving and volunteering in Indiana, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 35(4): 565 – 587

Miliša, Z. (2008.): Odnos mladih prema volontiranju, radu i slobodnom vremenu, *Diacovensia XVI*(1-2): 93 – 114

Mlinarević, V., Geiger, V. (2010.): Slobodno vrijeme mladih - prostor kreativnog djelovanja, u: *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo 2003.-2008.*, zbornik radova, Martinčić, J.; Hackenberger, D. (ur.), HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, Osijek, dostupno na: http://bib.irb.hr/datoteka/505378.Slobodno_vrijeme_mladih.pdf (preuzeto 18.11.2013.)

Moore, C. W., Allen, J. P. (1996.): The effects of volunteering on the young volunteer, *Journal of Primary Prevention*, 17(2): 231 – 258

Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2009., dostupno na:

http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Youth/Croatia/Croatia_nacionalni%20program%20za%20mlade.pdf (preuzeto 30.1.2014.)

Norris, P. (2004): Young People & Political Activism: From the Politics of Loyalties to the Politics of Choice?, Council of Europe, Strasbourg, dostupno na:

<http://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/COE%20Young%20People%20and%20Political%20Activism.pdf> (preuzeto 23.1.2014.)

Nunnally, J. C.; Bernstein, I. H. (1994.): *Psychometric theory*, McGraw Hill, Sidney

Petrzelka, P., Mannon, S.E. (2006): Keepin' this little town going: Gender and volunteerism in rural America, *Gender & Society*, 20(2): 236 – 258

Polić, M. (2005.): Osobnost i dokolica, *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu*, 7(1): 35 – 47

Polić, M., Polić, R. (2009.): Vrijeme, slobodno od čega i za što?, *Filozofska istraživanja*, 29(2): 255 – 270

Pološki Vokić N., Marić I., Horvat G. (2013.): Motivacija za volontiranje – jesu li motivi za volontiranje povezani sa spolom, ličnosti i područjem studiranja?, *Revija za socijalnu politiku*, 20(3): 225 – 252

Previšić, V. (2000.): Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse, *Napredak*, 141(4): 403 – 410

Stivers, C. (1995). Settlement women and bureau men: Constructing a usable past for public administration, *Public Administration Review*, 55(6): 522 – 529

Stubbs, P. (2013.): Networks, organisations, movements: narratives and shapes of three waves of activism in Croatia, *Polemos*, 15(2): 11 – 32

Velleman, P. F., Wilkinson, L. (1993.): Nominal, Ordinal, Interval, and Ratio Typologies are Misleading, *The American Statistician*, 47(1): 65 – 72

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215 – 240

Wilson, J., Musick, M. (1997.): Who cares? Toward an integrated theory of volunteer work, *American Sociological Review*, 62: 694 – 713

Wilson, J., Musick, M. (1999.): The effects of volunteering on the volunteer, *Law and contemporary problems*, 62(4): 141 – 168

Zrinščak, S., Lakoš, I. (2012.): Volontiranje studenata u Zagrebu u komparativnom kontekstu, *Revija za socijalnu politiku*, 19(1): 25 – 48

9. O VOLONTERSKOM CENTRU DUBROVNIK

Volonterski centar Dubrovnik (VCD), osnovni program Udruge za razvoj civilnog društva Bonsai, utemeljen je od 8. travnja 2010. godine s ciljem stvaranja i razvijanja potrebne infrastrukture za rast i razvoj organiziranog volontiranja na području grada Dubrovnika. Prve aktivnosti centra bile su organiziranje volonterskih akcija i dobrotvornih priredbi u svrhu stvaranja prilika za pozitivno iskustvo volontiranja kao osnovnog čimbenika za motiviranje na volonterski angažman. Podržan od regionalnog centra, Volonterskog centra Split, VCD strukturirao je svoje djelovanje u pravcu provedbi aktivnosti koje proizlaze iz standarda kvalitete propisanih od Hrvatske mreže volonterskih centara (HMVC).

Današnje aktivnosti centra uključuju: radio emisiju „Dobre vibracije“, predstavljanje u ustanovama visokog obrazovanja i srednjim školama, godišnju nagradu volonterima, razmjenu informacija o ponudi i potražnji volonterskog rada- on-line aplikacija „Burza Dobrote“, obrazovanje građana o volontiranju te obrazovanje organizatora volontiranja- edukacija o menadžmentu volontera (u skladu s kurikulumom HMVCa), volonterske akcije.

Od travnja 2013. VCD potaknuo je osnivanje Savjeta za razvoj volonterstva. Ovo tijelo čine zainteresirani i relevantni dionici iz područja volonterstva koji rade u cilju boljeg informiranja i donošenja odluka o pitanjima vezanim za volonterstvo na području grada Dubrovnika. Naše buduće nastojanje je i motiviranje organizatora volontiranja na kreiranje volonterskih sadržaja u koje bi se rado uključili mladi s područja Dubrovnika. Spomenuta aktivnost proizlazi iz rezultata ovog istraživanja i temeljit će se na zabilježenim potrebama.

Volonterski centar Dubrovnik nije i ne treba biti najveći organizator volontiranja u Dubrovniku, ali predstavlja središnju dodirnu točku svih dionika koji se bave volonterstvom te temelj razvoja infrastrukture posebice specifičnih znanja i vještina s područja organiziranja, promoviranja i vrednovanja volonterstva.

inVOLONTIRAMse!

Projekt inVOLONTIRAMse! se provodi uz financijsku potporu Ministarstva socijalne politike i mladih Republike Hrvatske.

Ministarstvo socijalne politike i mladih

Partneri na projektu su: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Dubrovnik, Dubrovačko – neretvanska županija, Upravni odjel za međugeneracijsku solidarnost, branitelje i obitelj te Upravni odjel za obrazovanje, kulturu i šport, Grad Dubrovnik, Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo

